

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.) เป็นประมวลกฎหมาย อันเป็นกฎหมายสารบัญญัติแห่งประเทศไทย เริ่มร่างครั้งแรกใน ร.ศ. 127 ตรงกับ พ.ศ. 2451 ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภายหลังจากประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญาในปีเดียวกัน เพื่อยกเลิกบรรดาศาสนิ์สัญญาที่ราชอาณาจักรสยามทำไว้กับต่างประเทศอันมีผลให้สยามต้องเสียเปรียบในด้านสิทธิสภาพนอกอาณาเขตและเอกราชทางการศาล

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนของละเมิดนั้น ได้ใช้บังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2468 จนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลาได้ 80 ปีเศษ ถือเป็นกฎหมายที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมอันมีความมุ่งหมายเพื่อใช้เยียวยาผู้เสียหาย โดยให้ผู้เสียหายมีโอกาสเรียกร้องจากผู้ก่อเหตุละเมิดเป็นการส่วนตัว เพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นและด้วยสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน มีการขยายตัวทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมออกไปมาก แต่ความเจริญทางด้านวัตถุไม่ได้ทำให้จิตใจมนุษย์นั้นสูงตามวัตถุ มีการกระทำละเมิดเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับครอบครัวในสังคมไทย เป็นครอบครัวขนาดเล็ก ปัจจุบันประกอบไปด้วยพ่อ แม่ และมีลูกเพียงแค่นึงหรือสองคนเท่านั้น หากต้องขาดคนใดคนหนึ่งย่อมนำมาซึ่งความเศร้า โศกเสียใจและความเสียหายที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น ผู้กระทำละเมิดควรต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ทั้งที่เป็นตัวเงิน เช่น ค่าขาดแรงงาน ค่าขาดไร้อุปการะ เป็นต้น และที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น ค่าเสียหายทางจิตใจ ค่าทนายทุกข์ทรมาน เป็นต้น และหนึ่งในนั้นคือ ค่าเสียโอกาส

ค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) คือมูลค่าของผลตอบแทนจากกิจกรรมที่สูญเสียโอกาสไปในการเลือกทำกิจกรรมอย่างหนึ่ง ต้นทุนค่าเสียโอกาสเป็นต้นทุนที่ถูกอ้างถึงในวิชาเศรษฐศาสตร์ เพราะบ่งบอกถึงการเลือกตัวเลือกที่เป็นที่ต้องการทั้งหมดแต่ไม่สามารถเลือกพร้อมกันได้และเป็นแนวคิดที่สำคัญในการที่จะใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้มีประสิทธิภาพสูงสุดหรือ

ต้นทุนค่าเสียโอกาสไม่ได้หมายถึงมูลค่ารวม แต่หมายถึงเฉพาะมูลค่าที่ให้ผลตอบแทนดีที่สุดในการบรรดาตัวเลือกอื่นที่เสียโอกาสไปเท่านั้น ซึ่งเป็นค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน

ดังนั้น หากจะอาศัยบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. มาตรา 438 ที่บัญญัติให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด โดยในความเป็นจริงศาลเข้าใจถึงความเสียหายดังกล่าวว่ามีอยู่จริง เพียงแต่พฤติการณ์ที่จะให้ศาลยอมรับบังคับให้ชดใช้ค่าเสียหายนั้น ยังมีปัญหาว่าจะมีการชดใช้เยียวยาเพียงไร ไม่อาจจะกำหนดได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นหลักเกณฑ์ไว้ ทั้งที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าการเสียโอกาสดังกล่าว อาจมีผลกระทบต่อจิตใจเป็นสาเหตุให้เจ็บป่วยแก่ร่างกายอันเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ซึ่ง ป.พ.พ. ที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถรองรับได้

ดังนั้น วิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาหลักการและแนวทางในการเรียกค่าเสียโอกาสใน ป.พ.พ. เท่านั้น โดยศึกษาเทียบเคียงกับกฎหมายของต่างประเทศ คือประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากเป็นต้นกำเนิดของวิวัฒนาการในเรื่องค่าเสียโอกาสพร้อมทั้งวิเคราะห์ร่วมกับหลักกฎหมายในเรื่องละเมิดโดยทั่วไปของประเทศต่างๆทั่วโลกที่ถือว่าเป็นต้นแบบของ ป.พ.พ. อันได้แก่ เยอรมัน ญี่ปุ่น และฝรั่งเศส เพื่อนำไปสู่การนำเสนอแนวทางของการปรับปรุงกฎหมายไทยในเรื่องค่าเสียโอกาสต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนประเภทค่าเสียโอกาส
- 1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบค่าเสียโอกาสภายใต้กฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
- 1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับค่าเสียโอกาสภายใต้กฎหมายไทย
- 1.2.4 เพื่อศึกษาหาแนวทางปรับปรุงกฎหมายไทยในเรื่องค่าเสียโอกาส

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในเรื่องค่าเสียโอกาสตามมาตรา 446 ของ ป.พ.พ. นั้น ถึงแม้จะมีการกำหนดให้ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ แต่ไม่มีหลักเกณฑ์และแนวทางในการกำหนดค่าเสียหายดังกล่าวอย่างชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น จากคำพิพากษาฎีกาที่ 339/2531 ซึ่งศาลฎีกาตัดสินไม่ให้โจทก์ได้รับค่าเสียโอกาสทางการศึกษาโดยให้เหตุผลว่าไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดให้อำนาจไว้ อย่างไรก็ตาม ต่อมาคำพิพากษาฎีกาที่ 3357/2538 ซึ่งศาลฎีกากลับตัดสินให้โจทก์ได้รับค่าเสียโอกาสทางการศึกษาโดยให้เหตุผลว่าโจทก์สมควรได้รับและไม่ใช่ค่าเสียหายที่ไกลกว่าเหตุ ดังนั้นจากทั้งสองกรณีดังกล่าว

อาจถือได้ว่าผู้เสียหายได้รับความเป็นธรรมที่แตกต่างกัน จึงเห็นควรขยายหลักการเรียกค่าเสียหายโอกาส โดยเฉพาะในกรณีการกระทำละเมิดต่อชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียงเกียรติยศ สิทธิในครอบครัว สิทธิในสภาพบุคคล และทรัพย์สินบางประเภท โดยการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติ ป.พ.พ. มาตรา 438 ให้ครอบคลุมกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาค่าเสียหายโอกาสในด้านของความหมาย ความเป็นมา ทฤษฎีและการปรับใช้ภายใต้ ป.พ.พ. โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา พร้อมทั้งวิเคราะห์ร่วมกับกฎหมายลักษณะละเมิดของประเทศเยอรมัน ญี่ปุ่น และฝรั่งเศส

1.5 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตำราคำอธิบาย วารสาร รายงานการประชุมทางวิชาการ และบทความของคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการทางกฎหมายของไทยและต่างประเทศ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

- 1.6.1 เพื่อให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนประเภทค่าเสียหายโอกาส
- 1.6.2 เพื่อให้ทราบถึงค่าเสียหายโอกาสภายใต้กฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
- 1.6.3 เพื่อให้ทราบถึงปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดค่าเสียหายโอกาสภายใต้กฎหมายไทย
- 1.6.4 เพื่อให้ทราบถึงแนวทางปรับปรุงกฎหมายไทยในเรื่องค่าเสียหายโอกาส